

KS. WOJCIECH MUELLER ^{a,®}

 0000-0002-1354-7190

^a Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Wydział Teologiczny, ul. Wieżowa 2/4,
61-111 Poznań, wielkopolskie, PL

[®] Wojciech.Mueller@WP.PL

POSŁUGA KAPELANA W DWÓCH ZGROMADZENIACH ZAKONNYCH W ARCHIDIECEZJI POZNAŃSKIEJ W ŻYCIU I DZIAŁALNOŚCI BŁ. KS. STANISŁAWA STREICHA

Słowa kluczowe: kapelan, urszulanki, służebniczki, zgromadzenia zakonne.

Abstrakt: Celem niniejszego opracowania jest ukazanie znaczenia posługi kapelana na podstawie duszpasterskiej działalności bł. ks. Stanisława Streicha w archidiecezji poznańskiej. Do źródeł podstawowych w realizacji tematu zaliczono materiały źródłowe wzbogacone najnowszymi dokumentami pozyskanymi w trakcie przygotowań do beatyfikacji, przechowywanymi w archiwum postulacji bł. ks. Stanisława Streicha w Kobylnicy, uzupełnione literaturą pomocniczą, a także kwerendą przeprowadzoną w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu odnośnie do Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Polskich w Poznaniu i w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Wielkopolskich w Żabikowie oraz w innych archiwach. Proces badawczy w artykule został przeprowadzony metodą analityczno-syntetyczną. Synteza umożliwiła zestawienie i ujęcie materiału badanego w całość, odtworzoną

KS. WOJCIECH MUELLER (1977–); 2002, kapłan archidiecezji poznańskiej; 2002, mgr: teologia (UAM, Poznań); 2006, lic. nauk teologicznych: teologia duchowości (UAM, Poznań); 2011, dr nauk teologicznych: teologia duchowości (UAM, Poznań); 2023, dr hab. nauk teologicznych: teologia duchowości (UKSW, Warszawa); niezależny pracownik (2003–) Wydziału Teologicznego (UAM, Poznań); członek (2024–) Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości; członek (2021–) Collegio dei postulatori w Rzymie; postulator w procesach beatyfikacyjnych: wyznawca – Czcigodny Sługa Boży ks. Aleksander Woźny; męczennik – Błogosławiony ks. Stanisław Streich; zainteresowania naukowe: badanie świętości kanonizacyjnych.

na podstawie wcześniejszej analizy zebranych źródeł oraz pozwoliła na ich przebadanie pod kątem wybranego zagadnienia, ujętego w temacie pracy, wyciągnięcie konkluzji, a także udzielenie odpowiedzi na postawione pytania.

Sekcje: [Wstęp] > 1. Urząd kapelana w aspekcie kanonicznym na tle przedwojennej Wielkopolski > 2. Posługa ks. Streicha jako kapelana w Zgromadzeniu Sióstr Urszulanek Polskich w Poznaniu > 3. Posługa ks. Streicha jako kapelana w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – Wielkopolskich w Żabikowie > [Zakończenie].

Beatyfikacja Stanisława Streicha (1902–1938) – kapłana i męczennika z dnia 24 maja 2025 r., która miała miejsce na placu katedralnym w Poznaniu, stała się przyczynkiem do podejmowania kolejnych refleksji na temat życia i działalności pierwszego lubońskiego proboszcza, zamordowanego przez zagorzałego komunistę 27 lutego 1938 r. w miejscowym kościele. Kapłańskie posługiwanie nowego błogosławionego, poprzez szereg naukowych publikacji, zostało dobrze poznane, merytorycznie przeanalizowane i opracowane, niemniej jednak ciągle staje się powodem do prowadzenia dalszych badań. Jednym z jego obszarów jest kwestia posługi ks. Streicha jako kapelana w dwóch zgromadzeniach zakonnych: Sióstr Urszulanek Polskich w Poznaniu w latach 1925–1927 oraz Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – Wielkopolskich w Żabikowie w latach 1933–1935.

Rozumienie posługi kapelana wyrasta z głębokiej tradycji Kościoła. Określenie „kapelan” (*cappellanus*) pochodzi od wyrazu łacińskiego *cappella*, oznaczającego kaplicę, oratorium, a więc mały kościół, w odróżnieniu od kościoła parafialnego. Pierwotnie wyraz ten odnosił się do płaszcza św. Marcina bądź sanktuarium, gdzie tę relikwię przechowywano¹. Rozumienie posługi kapelana nie uległo zniekształceniu przez wieki. „Kapelanem jest kapłan, któremu powierza się przynajmniej częściowo stałą troskę pasterską o jakąś wspólnotę lub specjalny zespół wiernych, wykonywaną zgodnie z postanowieniami prawa powszechnego lub partykularnego”². Ważne jest to, że kapelanem jest zawsze kapłan

¹ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 1986, s. 289. Termin *cappellanus* jest terminem technicznym na oznaczenie duszpasterza wspólnot wymienionych przykładowo w kan. 567–569 i innych dokumentach kościelnych i nie może być mylony z terminem „kapelan” powszechnie używanym w świecie niemieckojęzycznym wobec kapłana wspomagającego proboszcza.

² KPK, kan. 564.

(nie może więc być nim diakon ani wierny świecki), ponieważ jego działalność duszpasterska charakteryzuje się przede wszystkim aktywnością liturgiczno-sakramentalną³. Stąd, jak zauważa ks. Jerzy Adamczyk: „Kanon 564, mówiąc o powierzeniu kapelanowi stałej troski pasterskiej o jakąś wspólnotę lub specjalny zespół wiernych sugeruje, że zadanie kapelana jest urzędem kościelnym w rozumieniu kan. 145 § 1. Z tego powodu kan. 564 wymaga, aby to kapłan otrzymał urząd kapelana, zgodnie z kan. 150”⁴, gdzie do jego obowiązków należy: sprawowanie sakramentu pokuty, namaszczenia chorych, bierzmowania w niebezpieczeństwie śmierci, udzielanie Wiatyku i głoszenie słowa Bożego⁵. W potocznym użyciu słowo „kapelan” jest stosowane w szerokim znaczeniu, w odniesieniu do wszystkich, którzy są zaangażowani w działalność duszpasterską, np. w szkołach, szpitalach czy więzieniach⁶. Z tą posługą związany jest inny termin – „kapelania”, który oznacza kapelana razem z wiernymi powierzonymi jego trosce duszpasterskiej.

Aby taka posługa przynosiła jak najlepsze owoce, wymagana jest do tego niezbędna formacja seminaryjna, do której Kościół katolicki od samego początku przywiązywał największą wagę, określając jasno przymioty kandydatów do kapłaństwa, które przekładały się na ich późniejszą pracę, chociażby jako kapelanów. Przykład życia i duszpasterskiego zaangażowania ks. Stanisława Streicha pokazuje, że został on do wielu kapłańskich zadań przygotowany bardzo dobrze. Zanim jednak doświadczył pracy na wikariatach, a później na dwóch placówkach proboszczowskich, początki jego służby zostały naznaczone kontynuacją studiów na Uniwersytecie Poznańskim, pracą prefekta w poznańskiej Szkole Handlowej i posługą kapelana najpierw w Zgromadzeniu Sióstr Urszulanek Polskich, a później – już jako proboszcz – w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Wielkopolskich w Żabikowie.

Na tak zarysowanym tle jawi się cel niniejszego artykułu, jakim jest ukazanie posługi kapelana w żeńskich zgromadzeniach zakonnych w przedwojennej Wielkopolsce na przykładzie życia i działalności ks. Stanisława Streicha. Podjęta kwestia wpisuje się w refleksję nie tylko na temat kapłaństwa, ale i licznych wyzwań, jakie przed przezbiterami stawia każda

³ Tamże, kan. 567 § 2.

⁴ Por. J. Adamczyk, *Urząd kapelana w aspekcie kanonicznym*, „Annales Canonici”, 15(2019), nr 1, s. 23–24.

⁵ KPK, kan. 566 § 1.

⁶ Por. tamże, kan. 564–572.

dziejowa epoka. Artykuł został podzielony na trzy części. W pierwszej ukazano uwarunkowania historyczne, w których przypadła kapłańska działalność błogosławionego – a więc dwudziestolecie międzywojenne w archidiecezji poznańskiej. Drugi aspekt omawia dwuletnią posługę kapelana w Zgromadzeniu Sióstr Urszulanek Polskich w Poznaniu. Trzeci zaś dotyczy kapelaństwa w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – Wielkopolskich w Żabikowie. W podjętym zagadnieniu nie sposób całościowo odnieść się do wszystkich kryteriów rozumienia słowa kapelania, z tego powodu skupiono się tylko na posłudze kapelana w zgromadzeniu zakonnym, która w sensie ścisłym polegała na zapewnieniu opieki duszpasterskiej członkiniom żeńskiej wspólnoty zakonnej, która nie miała własnych księży.

W realizacji tematu odwołano się do licznych materiałów źródłowych wzbogaconych najnowszymi dokumentami pozyskanymi w trakcie przygotowań do beatyfikacji, przechowywanymi w archiwum postulacji bł. Stanisława Streicha w Kobylnicy, a także do kwerendy archiwalnej przeprowadzonej w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu dotyczącej urszulanek i służebniczek. Merytoryczne pogłębienie oraz analiza zebranej dokumentacji pozwoliły nie tylko zgłębiać kwestię ujętą w tytule niniejszego artykułu, ale także umożliwiły postawienie istotnych pytań: Jakie znaczenie w życiu duszpasterskim odegrała posługa kapelana w zgromadzeniu urszulanek? Jaki obraz kapłana wyłania się z pierwszych lat pracy duszpasterskiej ks. Streicha? Jak zdobyte doświadczenie wpłynęło na jego dalsze życie? W końcu jakie było przełożenie tego doświadczenia na posługę kapelana służebniczek w Żabikowie?

1. Urząd kapelana w aspekcie kanonicznym na tle przedwojennej Wielkopolski

„Wielkopolska, która przez 123 lata stanowiła część – prowincji pruskiej, była najdalej na zachód wysuniętym bastionem ziem polskich. Ogromnym wsparciem w opieraniu się germanizacji był Kościół katolicki, który został zreorganizowany w państwie pruskim przez papieża Piusa VII w 1821 r. na mocy bulli *De salute animarum*. Diecezja poznańska, podniesiona do rangi archidiecezji, została połączona unią personalną z archidiecezją gnieźnieńską na zasadzie równorzędności. Stąd też druga połowa XIX i początek XX wieku odznaczały się szczególnie aktywnością duchowieństwa, które potrafiło łączyć obowiązki duszpasterzy z działalnością posłów, redaktorów czy publicystów, służąc

sprawie narodowej z wielkim poświęceniem. Księża w Wielkopolsce – w porównaniu z duchowieństwem z zaboru rosyjskiego czy austriackiego – byli niewątpliwie lepiej przygotowani do wykonywania swych funkcji duszpasterskich i pracy społecznej, przez co aktywnie uczestniczyli w walkach narodowo-wyzwoleńczych (niemal masowo w zwycięskim powstaniu wielkopolskim 1918/1919), w pracach organicznych (kierując towarzystwami przemysłowymi, spółkami kredytowo-oszczędnościowymi, kółkami rolniczymi, czytelniami ludowymi itp.) oraz zdecydowanie zabiegali o sprawy narodowe, również na forum parlamentarnym⁷. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości oraz po zreorganizowaniu struktur kościelnych, dla skuteczności kierowania życiem religijnym diecezji, zarówno poznańskiej, jak i gnieźnieńskiej, duchowieństwo dzieliło się na poszczególne stopnie, funkcje i grupy, tworząc strukturę hierarchiczną. Przekładała się ona na zależności służbowe, zróżnicowanie stroju, precedencję i uposażenie. Najwyższą władzę nad archidiecezją sprawował arcybiskup. W II Rzeczypospolitej urząd ten pełnili kardynałowie Edmund Dalbor (1915–1926) i August Hlond (1926–1946)⁸.

Jest to czas, kiedy w Kościele pojawia się nowe prawodawstwo – pierwsza nowoczesna kodyfikacja prawa kanonicznego Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego, promulgowana 27 maja 1917 r. przez papieża Benedykta XV bullą *Providentissima Mater Ecclesia*⁹. Kodeks wszedł w życie 19 maja 1918 r. i został podzielony na pięć ksiąg¹⁰, którym odpowiadały poszczególne części (oprócz pierwszej), działy, tytuły, rozdziały i artykuły. Zawiera 2414 kanony, które zostały podzielone na paragrafy, a te – na numery. Kodeks zastąpił wszystkie dotychczasowe przepisy z wyjątkami, które zostały określone w kan. 2–5, i obowiązywał Kościół obrządku łacińskiego, a także Kościoły wschodnie w sprawach wyraźnie wskazanych

⁷ W. Mueller, *Formacja intelektualna prezbitera w przedwojennej Wielkopolsce na przykładzie bł. ks. Stanisława Streicha*, w: *Tożsamość i duchowość księdza diecezjalnego*, red. M. Chmielewski, Lublin, 2025, s. 187 (*Biblioteka Teologii Duchowości*, t. 7). Zob. M. Gałęzowski, *II Rzeczypospolita*, w: A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989*, Warszawa 2010, s. 27–28.

⁸ P. Nowak, *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej w latach 1918–1939*, Poznań 2017, s. 69.

⁹ *Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti papae XV auctoritate promulgatus* (CIC), Typis Polyglottis Vaticanis 1948.

¹⁰ Księga I. *Normy ogólne* (kan. 1–86), Księga II. *O osobach* (kan. 87–725), Księga III. *O rzeczach* (kan. 726–1551), Księga IV. *Procesy* (kan. 1552–2194) Księga V. *Przestępstwa i kary* (kan. 2195–2414).

lub z samej ich natury. Uporządkował wiele instytucji przez włączenie norm, które wynikały do tej pory ze zwyczaju lub doktryny, a wiele z nich uregulował na nowo i w sposób odpowiadający potrzebom epoki.

Kodeks prawa kanonicznego z 1917 r. oraz dokumenty Stolicy Apostolskiej wydane przed Soborem Watykańskim II¹¹ podejmowały dość często tematykę związaną z rozumieniem funkcji kapelana: w odniesieniu do wojska¹², do zakonników i członków świeckich instytutów zakonnych¹³, do wspólnot braterskich (bractw)¹⁴ i do stowarzyszeń¹⁵. Niemniej jednak, nie było w tym jednolitej wizji natury i funkcji kapelanów, również z normatywnego punktu widzenia¹⁶. Nie zmienia to faktu, że w życiu Kościoła w wymiarze zarówno powszechnym, jak i partykularnym, ta funkcja była ogólnie znana, a praca kapelanów i ich posługa przejawiała się w różnych grupach i duszpasterstwach. Dla przykładu w okresie, który omawiamy, na terenach Wielkopolski dość szczególną i prestiżową funkcją było kapelaństwo wojskowe. „W czasie powstania wielkopolskiego, gdy kapelani towarzyszyli żołnierzom na froncie, ich liczba była stosunkowo duża. Jeszcze w końcu 1919 r. w duszpasterstwie wojskowym zaangażowanych było 32 kapelanów zawodowych, a 15 księży parafialnych było kapelanami pomocniczymi”¹⁷. „W okresie powstania wielkopolskiego decyzję o oddelegowaniu kapłanów do duszpasterstwa wojskowego podejmował wyłącznie ordynariusz. Po ustabilizowaniu sytuacji politycznej w Wielkopolsce w połowie 1919 r. i przejściu duszpasterstwa wojskowego na terenie całej Rzeczypospolitej pod jurysdykcję biskupa polowego zostało wyznaczone nowe dowództwo duszpasterstwa wojskowego. Odtąd ordynariusz delegował kapłanów do pracy w wojsku, lecz wybór należał

¹¹ Święta Kongregacja Konsystorialna Instrukcja *Sollemne semper*, 23 IV 1951, AAS, 43(1951), s. 562–565; Święta Kongregacja Biskupów, Instrukcja *De pastoralis migratorum cura*, 22 VIII 1969, AAS, 61(1969), s. 614–643.

¹² Zob. CIC, kan. 451 § 3.

¹³ Zob. tamże, kan. 479 § 2.

¹⁴ Zob. tamże.

¹⁵ Zob. tamże, kan. 479 § 2 i 698.

¹⁶ Por. Adamczyk, *Urząd kapelana*, s. 8. „W rozdziale VIII obowiązującego Kodeksu prawa kanonicznego ustawodawca podaje normy dotyczące pozycji prawnej i funkcjonowania specjalnych podmiotów działalności duszpasterskiej na terenie parafii, jakimi są: rektorzy kościołów, w których prowadzone jest duszpasterstwo w odniesieniu do ogółu wiernych lub tylko określonych grup wiernych (kan. 556–563) oraz kapelani, którzy spełniają posługę duszpasterską tylko wobec określonych wspólnot lub szczególnych grup wiernych (kan. 564–572)”. Por. tamże, s. 7.

¹⁷ Nowak, *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej*, s. 120.

do biskupa polowego”¹⁸. „Kandydaci na kapelanów musieli posiadać obywatelstwo polskie, świadectwo lekarskie o dobrym stanie zdrowia, nieprzekroczony 35. rok życia oraz przepracować przynajmniej 3 lata w kapłaństwie i okazać dobrą opinię ordynariusza”¹⁹. „Oprócz kapelanów zawodowych wedle potrzeb powoływano także kapelanów pomocniczych, którymi zazwyczaj zostawali księża parafialni”²⁰. Ponadto, zgodnie ze statutem z 1925 r., ordynariusz wyznaczał co dwa lata kapłanów, którzy na wypadek mobilizacji stanowili grupę kapelanów rezerwy (§ 23–24)”²¹.

Nierzadko księża pracujący w szkołach oddziaływali na wychowanie młodzieży zrzeszonej w Związku Harcerstwa Polskiego. Mimo dystansu wielu środowisk do rodzącego się ruchu skautingowego kard. Dalbor udzielił związkowi moralnego wsparcia²². W 1921 r. na łamach „Miesięcznika Kościelnego” wezwał księży, aby chętnie przyjmowali stanowisko kapelanów rejonowych²³. Jednym z pierwszych księży, którzy zaangażowali się w ruch harcerski, był ks. Wacław Janke z Poznania. Z początku jednak kapelani harcerscy nie byli zorganizowani w regularne struktury²⁴. Dopiero w 1925 r., na skutek oczekiwań ZHP, episkopat Polski powołał naczelnego kapelana związku. Jednocześnie zwrócono się do ordynariuszy o powołanie kapelanów lokalnych oddziałów²⁵. W archidiecezji poznańskiej i gnieźnieńskiej w 1931 r. mianowanych było 62 kapelanów, a dalszych 107 z harcerstwem było związanych²⁶. „Do rzadkości w tym okresie należało powoływanie kapelanów przy prywatnych kaplicach pałacowych. Jednym z nich był ks. Józef Tomaszewski (z diec. łuckiej), który od 1924 r. pracował w Piotronkach (pow. chodzieski) jako kapelan Heleny Bnińskiej. Po sprzedaniu przez hrabinę majątku w 1936 r. przeprowadził się do

¹⁸ Tamże, s. 121.

¹⁹ AAGn, Akta Prymasa Polski (APP) II, Duszpasterstwo wojskowe 1914–1939, k. 16, sygn. 61; S. Łukomski, *Konkordat*, Poznań 1934, s. 79–91.

²⁰ B. Spychała, *Struktura organizacyjna duszpasterstwa wojskowego*, w: *Duszpasterstwo wojskowe w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. J. Odziemkowski, B. Spychała, Warszawa 1987, s. 100.

²¹ AAGn, APP II, Duszpasterstwo wojskowe 1914–1939, k. 16, sygn. 61.

²² C. Pest, *Kardynał Edmund Dalbor (1869–1926). Pierwszy prymas Polski Odrodzonej*, Poznań 2004, s. 394.

²³ E. Dalbor, *Kapelani harcerscy*, „Miesięcznik Kościelny dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej” (MKAGP), 36(1921), nr 12, s. 48.

²⁴ AAGn, APP I, Związek Harcerstwa Polskiego, 1923–1939, k. 27a, sygn. 48.

²⁵ Tamże, k. 9.

²⁶ *X Sprawozdanie Oddziału Wielkopolskiego (Związku Harcerstwa Polskiego) za rok 1931*, Poznań 1932, s. 26.

Poznania i był jej doradcą w sprawach majątkowych”²⁷. Przy omawianiu funkcji kapelana warto wspomnieć o ks. Antonim Piotrowskim, który od 1932 r. był stałym kapłanem okrętowym Polskiego Transatlantyckiego Towarzystwa Okrętowego S.A. linia Gdynia – Ameryka²⁸.

Obok tego, znacznie częściej niż w duszpasterstwie wojskowym czy w ruchu skautingowym, księża pracowali jako kapłani zakonów żeńskich²⁹, a także szpitali przez nie prowadzonych. W roku 1936 na terenie archidiecezji poznańskiej i gnieźnieńskiej było 18 zgromadzeń żeńskich i dwa zakony: Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel przy ul. Niegolewskich w Poznaniu i św. Franciszka Nieustającej Adoracji Najświętszego Sakramentu przy ul. Gdańskiej w Bydgoszczy³⁰. Wszystkie domy zakonne zostały już w 1927 r. zwizytowane przez sufragana poznańskiego bp. Karola Radońskiego (1883–1951)³¹.

Kapelanami mniejszych placówek zakonnych byli proboszczowie lub inni księża pracujący w parafii³², zaś większym przydzielano osobnego kapłana, który miał za zadanie wspierać siostry lub braci w ich życiu duchowym, sakramentalnym i formacyjnym, pełniąc funkcję przewodnika i ojca duchowego³³. Kapelan był zwykle wyznaczany przez biskupa diecezjalnego w porozumieniu z przełożonymi zgromadzenia³⁴, a „niektóre z tych stanowisk wymagały szczególnych predyspozycji i przygotowania, dlatego decyzję o ich obsadzeniu ordynariusz podejmował w porozumieniu z kandydatami”³⁵. Głównym obowiązkiem mianowanych kapłanów, podobnie zresztą jak dzisiaj, była opieka sakramentalna: regularne sprawowanie Mszy św., udzielanie sakramentu pokuty, a także namaszczenia chorych, szczególnie

²⁷ AAPn, KA, Personalia ks. Józefa Tomaszewskiego 1932–1937, sygn. 9249.

²⁸ *Personalja. Archidiecezja poznańska*, MKAGP, 47(1932), nr 12, s. 116.

²⁹ W przypadku zgromadzeń żeńskich, zwłaszcza klauzurowych, obecność kapłana była niezbędna do prawidłowego funkcjonowania wspólnoty.

³⁰ *Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej*, Poznań 1936, s. 388–404. W zgromadzeniach męskich mających księży, kapłanem mógł być jeden z zakonników, który pełnił posługę wobec pozostałych braci.

³¹ Nowak, *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej*, s. 81.

³² Por. E. Pelińska, *Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety w parafii Bojanowo w latach 1935–2002*, Bojanowo 2005, s. 39; M. Gertych, *Ksiądz Sylwester Marciniak – wychowawca młodzieży w Lesznie*, „Kronika Wielkopolski”, 2000, nr 4(96), s. 92.

³³ Por. Adamczyk, *Urząd kapłana*, s. 30.

³⁴ „Organem kompetentnym do mianowania kapłana jest ordynariusz miejsca, a więc nie tylko biskup diecezjalny, ale również wikariusz generalny i wikariusz biskupi, chyba że prawo przyznaje komuś specjalne uprawnienia dotyczące wyboru lub prezenta” – por. tamże, s. 30.

³⁵ Nowak, *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej*, s. 119.

w przypadku chorób lub podeszłego wieku zakonników³⁶. Kolejnym, jakże ważnym elementem posługi kapelanów, było kierownictwo duchowe, w ramach którego mieściło się prowadzenie rozmów indywidualnych i udzielanie wsparcia w rozwiązywaniu dylematów duchowych, a także pomoc w rozwoju życia wewnętrznego. Oprócz tego do nich należało wygłaszanie konferencji z racji prowadzonych dni skupienia oraz rekolekcji, które były istotnym aspektem formacji zakonnej. Kapelan nie tylko przewodniczył wspólnej modlitwie podczas nabożeństw, ale był obecny w życiu wspólnoty, uczestniczył w jej ważnych wydarzeniach i służył wsparciem w trudnych chwilach. Stąd jego posługa w odniesieniu do wspólnoty miała opierać się na zaufaniu oraz szacunku.

Do tak rozumianej posługi kapelańskiej odniósł się Kodeks prawa kanonicznego z 1983 r., który uporządkował wiele kwestii w tym względzie. Jak trafnie zauważył ks. Jerzy Adamczyk: „Po raz pierwszy w historii prawodawstwa kościelnego prawo powszechne (KPK) określa minimalne kompetencje wspólne dla wszystkich kapelanów, czego nie spotykało się ani w KPK z 1917 r., ani w normach papieskich wydanych przed promulgacją aktualnego KPK, które zawsze określały konkretne uprawnienia poszczególnych rodzajów kapelanów, nie ustanawiając jednak minimalnego wspólnego zakresu kompetencji właściwych wszystkim kapelanom, jak to czyni § 1 kan. 566. Określenie kompetencji wspólnych wszystkim kapelanom jest wyrazem duszpasterskiego wymiaru obowiązującego kodeksu, który to wymiar prawodawca zdecydowanie przyznaje również urzędowi kapelana”³⁷. To jest jedna z nowości obecnego Kodeksu prawa kanonicznego, czyli kompleksowe, choć zwięzłe potraktowanie funkcji kapelana. Wspomniane przepisy uregulowały bowiem istnienie i działanie ważnego urzędu ukształtowanego jako jedna z typowych posług duszpasterskich w kościołach partykularnych. Trzeba dodać, że w sumie w nielicznych postanowieniach kan. 564–572 powszechne prawo kościelne określiło jedynie bardzo ogólne ramy dotyczące funkcji kapelana, a w niektórych szczególnych przypadkach powstało ustawodawstwo pozakodeksowe o charakterze ramowym, jako ustawy specjalne o charakterze powszechnym (np. odnośnie do emigrantów, Cyganów, podróżnych, turystów), w ramach kompetencji określonego ustawodawcy, przede wszystkim biskupa diecezjalnego³⁸.

³⁶ Por. Adamczyk, *Urząd kapelana*, s. 11.

³⁷ Por. tamże, s. 22.

³⁸ Por. tamże, s. 8–9.

Zgodnie z obecnie obowiązującym prawem kościelnym posługa i funkcja kapelana stanowi urząd kościelny³⁹, regulowany ogólnymi przepisami dotyczącymi prowizji i utraty tegoż urzędu⁴⁰. Wymaga się, aby kandydat na kapelana posiadał właściwe kwalifikacje do jego owocnego wypełniania, takie jak: cnotliwe życie, kultura osobista, znajomość języka oraz zalety moralne i duchowe. Oprócz tego prawodawca kodeksowy stoi na stanowisku, że „konieczne jest zapewnienie kapelanowi wszystkich uprawnień wymaganych do właściwego sprawowania powierzonej mu opieki duszpasterskiej. W kan. 566 § 1 ustala minimalny zakres uprawnień, wspólny dla wszystkich kapelanów *vi officii* (z urzędu), niezależnie od faktu, że także inne teksty kodeksowe (czy pozakodeksowe) przypisują kolejne, specyficzne kompetencje odpowiadające określonemu typowi kapelanów. Według kan. 563 ordynariusz miejsca może – zgodnie z własnym osądem – ze słusznej przyczyny usunąć kapelana, chociażby ten był przez innych wybrany lub prezentowany, z zachowaniem przepisu kan. 682 § 2, w którym jest mowa o kapelanie będącym zakonnikiem”⁴¹.

2. Posługa ks. Streicha jako kapelana w Zgromadzeniu Sióstr Urszulanek Polskich w Poznaniu

Na terenie miasta Poznania w dwudziestoleciu międzywojennym odrodziło się wiele żeńskich zgromadzeń zakonnych, które miały swoje wieloletnie tradycje. Jednym z nich były Urszulanki Polskie⁴². Siostry przybyły do Poznania jeszcze w 1857 r. z niemieckiego wówczas klasztoru

³⁹ Prawodawca w kan. 564 precyzuje, że kapelanem jest kapłan, któremu powierza się przynajmniej częściowo stałą troskę pasterską o jakąś wspólnotę lub specjalny zespół wiernych. Stąd kapelan cieszy się pewną stabilnością w sprawowaniu powierzonego mu urzędu. Nie wydaje słuszne nazywanie kapelanem kapłana, który nie wykonuje zadań duszpasterskiego, lecz jest raczej ograniczony do bycia asystentem duchowym, jak to ma miejsce w prywatnych stowarzyszeniach wiernych zgodnie z kan. 324 § 2.

⁴⁰ Zob. KPK, kan. 145–196.

⁴¹ Por. Adamczyk, *Urząd kapelana*, s. 31.

⁴² Urszulanki Unii Polski przyłączyły się do Urszulanek Unii Rzymskiej w 1939 roku. Była to część procesu zjednoczenia różnych, niezależnych gałęzi zakonu, które miały swoje korzenie w założonym w 1535 r. w Brescii Towarzystwie św. Urszuli, któremu początek dała św. Aniela Merici. Założycielka zostawiła swoim duchowym córkom pisma, które wyrażały jej pragnienie, aby trwały w dziękczynieniu za dar wybrania „na oblubienice Syna Bożego” oraz wzajemnie zjednoczone „miały serca rozpalone miłością” do Boga i każdego człowieka. Obecnie w Polsce siostry prowadzą przedszkola, szkoły, a także zajęcia w wyższych uczelniach, zajmują się katechizacją dzieci, młodzieży i dorosłych, prowadzą internaty szkolne, akademiki dla studentek i świetlice środowiskową. Podejmują również działalność misyjną w różnych krajach Ameryki Środkowej, Afryki i Europy Wschodniej.

we Wrocławiu, aby założyć polską szkołę dla dziewcząt⁴³. W niewielkim domu przy ul. Szewskiej 15, w bardzo trudnych warunkach, otworzyły płatną szkołę dla uczennic dochodzących i pensjonarek, a także bezpłatną szkołę elementarną. Szybki rozwój szkół, a także wspólnoty zakonnej, zmusił je do zmiany miejsca zamieszkania. Siostry w 1871 r. przenieśli klasztor i szkoły na ul. Młyńską 21, fundując dwie nowe placówki: w 1861 r. w Kościerzynie (po kilku miesiącach wróciły stamtąd do Poznania) oraz w 1868 r. w Gnieźnie, gdzie znalazły opiekuna w osobie abp. Mieczysława Ledóchowskiego. Za jego aprobatą w 1871 r. wydane zostały w Poznaniu po raz pierwszy w języku polskim *Reguła św. Augustyna* oraz *Konstytucje Zakonu św. Urszuli* napisane dla urszulanek z Bordeaux w XVII wieku⁴⁴.

W ciągu osiemnastoletniego pobytu w Poznaniu urszulańską szkołę elementarną ukończyło ok. 2000 uczennic, ok. 1000 – szkołę wyższą, a egzamin nauczycielski złożyły 222 osoby. Kres owocnej działalności położyła antykatolicka i antypolska polityka pruskiego kanclerza – Otto von Bismarcka. Urszulanki szykanowane przez pruskie władze szkolne za wychowywanie młodzieży w duchu katolickim i polskim, musiały opuścić Wielkopolskę, udając się do Krakowa i Tarnowa⁴⁵. Siostry wróciły do Poznania po 44 latach już w wolnej Polsce. Odpowiadając na ponawiane prośby społeczeństwa w 1919 r., nabyły willę przy ul. Spornej 6 i otworzyły najpierw pięć oddziałów ośmioklasowej szkoły realnej, zmienionej na gimnazjum humanistyczne⁴⁶. W 1922 r. rozpoczęto, na udostępnionym przez miasto terenie przy Wałach Leszczyńskiego, budowę nowoczesnej szkoły oraz internatu, a stale rosnąca liczba uczennic świadczyła o dobrej renomie placówki⁴⁷. W dalszych latach na cele szkolnictwa rozpoczęto budowę osobnego gmachu – pensjonatu. Tak jak szkoła została poświęcona Sercu Jezusowemu, tak budujący się pensjonat oddano w opiekę Matki Niepokalanej⁴⁸. Rozwój urszulańskiego szkolnictwa domagał się odpowiednio przygotowanych siostr do pracy pedagogicznej, a to się wiązało

⁴³ Por. B. Banaś, *Dzieje Urszulanek w Polsce. Okres przełożęństwa matki Ignacji Szydłowskiej OSU 1919–1926*, t. 1, Lublin 2000, s. 99.

⁴⁴ Zob. U. Borkowska, *Z historii klasztoru*, <https://www.osu.pl/Poznan,466.html> [21.02.2026]

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ Por. Banaś, *Dzieje Urszulanek w Polsce*, s. 101.

⁴⁷ Por. tamże, s. 106–107.

⁴⁸ Por. B. Banaś, *Dzieje Urszulanek w Polsce. Okres przełożęństwa matki Cecylii Łubieńskiej OSU 1926–1937*, t. 2, Lublin 2000, s. 81–83.

z duchową opieką, zarówno zakonnic, jak i podopiecznych, mianowanych kapelanów. Byli wyznaczani bądź przez metropolitę poznańskiego, bądź przez odpowiednią władzę zakonną, w zależności od tego, z jakiego środowiska kapelan się wywodził. Ich posługę najczęściej pełnili studenci Uniwersytetu Poznańskiego, którzy z ul. Spornej do *Collegium Maius* mieli niecały kilometr. Bywało, że kapelanów było dwóch, a nawet trzech, nie tylko studentów, co pozwalało na podział kapelańskich obowiązków z łąčeniem innych posług. W gronie tych osób był m.in. bł. Alojzy Liguda (1898–1942) – męczennik II wojny światowej⁴⁹, a przede wszystkim bł. ks. Stanisław Streich – również męczennik za wiarę.

Ksiądz Streich potrafił umiejętnie pogodzić formację seminaryjną i studia uniwersyteckie. W dniu 25 listopada 1924 r., nie mając jeszcze przyjętych święceń kapłańskich, wypełniając studencką kartę wpisową, rozpoczął I rok akademicki 1924/1925 na kierunku: filologia klasyczna⁵⁰ Wydziału Filozoficznego⁵¹, a po zmianie wpisu Wydziału Humanistycznego (*Collegium Maius*)⁵². Poświadczają to dokumenty zebrane w czasie kwerendy archiwalnej Uniwersytetu Poznańskiego, które dotyczą kolejnych lat

⁴⁹ O. Alojzy Liguda, misjonarz werbista, ur. 23 I 1898 r. w wiosce Winów na Opolszczyźnie. W latach 1930–1936 studiował filologię polską na Uniwersytecie Poznańskim. W Poznaniu pracował równocześnie jako kapelan i katecheta w szkole sióstr urszulanek przy ul. Spornej. W nauczaniu i w egzortach, prowadzonych co tydzień dla dziewcząt, starał się wprowadzać w życie nową encyklikę Piusa XI *O chrześcijańskim wychowaniu*. Opuszczając Poznań, za namową sióstr i uczennic, zebrał wygłoszone egzorty i wydał je w zbiorze pt. *Audi filia*, aby im przypomnieć nie tylko lata szkolne, ale i dawniejsze ideały, i ożywić je nową myślą religijną. Książka została bardzo życzliwie przyjęta przez młodzież i duszpasterzy. Nalegania młodzieży i księży skłoniły o. Ligudę do wydania następnych egzort pt. *Naprzód i wyżej*. Zginął zamęczony w trakcie barbarzyńskich eksperymentów pseudomedycznych w niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym w Dachau, a jego zwłoki spalono w krematorium 12 XII 1942 roku.

⁵⁰ Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (AUAM), Karta wpisowa Stanisława Streicha na rok akademicki 1924/1925, Poznań 25 XI 1924.

⁵¹ W dniu 7 maja 1919 r. w odrodzonej Rzeczypospolitej, dzięki utworzeniu Wszechnicy Piastowskiej (od 24 VI 1920 r. przemianowanej na Uniwersytet Poznański), Wydział Filozoficzny był pierwszym jej wydziałem (powołanym już 30 I 1919 r.), a filologia klasyczna zajęła na nim poczesne miejsce. Na 21 katedr tego wydziału (w tym 13 humanistycznych) trzy z nich były katedrami filologii klasycznej – zob. T. Wikarjak, *Sto lat filologii klasycznej na Uniwersytecie w Poznaniu*, w: *Aetas aurea. Sto lat filologii klasycznej na Uniwersytecie w Poznaniu 1919–2019*, red. P. Urbański, E. Wesołowska, Poznań 2019, s. 9.

⁵² We wcześniejszych opracowaniach dotyczących biografii ks. Streicha błędnie wpisywano kierunek studiów jako filozofię klasyczną, kierując się nazwą: Wydział Filozoficzny. Dopiero w roku akademickim 1925/1926 nastąpiła zmiana wpisu studenta Stanisława Streicha na Wydział Humanistyczny. Wspólną siedzibą wszystkich trzech bratnich katedr były lokale w dawnym zamku cesarskim, noszącym wówczas miano *Collegium Maius*.

studiów i wykładanych przedmiotów oraz zaliczanych ćwiczeń w ramach odbywanych zajęć⁵³. Pomimo wymagań uniwersyteckich, po święceniach kapłańskich przyjętych 6 czerwca 1925 r. w katedrze poznańskiej, podjął się także posługi kapelana Sióstr Urszulanek Polskich przy ul. Spornej 14 w Poznaniu. Być może wpływ i wstawiennictwo bydgoskiego proboszcza z rodzinnej parafii – bł. ks. Narcyza Putza (1877–1942), który od 9 września 1925 r. został duszpasterzem w parafii św. Wojciecha w Poznaniu – mogły to ułatwić⁵⁴. Z całą pewnością można przypuszczać, że do tego zadania był dobrze przygotowany jako kapłan, który swoje pierwsze kroki stawiał w kapelańskiej posłudze. Sprawował, wraz innymi kapelanami, opiekę sakramentalną nad siostrami i uczennicami, celebrując Eucharystie, spowiadając i prowadząc duchowe rozmowy. Przy tym był człowiekiem otwartym, uprzejmym i miłym, co poświadczyły późniejsze opinie jego księży proboszczów na placówkach wikariuszowskich. Wielką zaletą młodego ks. Stanisława było realne spojrzenie na otaczający go świat, na wyzwania stojące przed kapłanem, ale także na jego ograniczenia, o czym świadczy jeden z jego listów, w którym opisuje warunki mieszkaniowe: „Otóż jestem już znów w Poznaniu, i przysyłam swe pierwsze wiadomości stąd. [...] Wszystko to wygląda dość ładnie na studencki pokoik, lecz jest to niczem wobec umeblowań wikariuszy na parafjach. [...] Urządzono też u mnie jadalnię, nie jadamy więc już razem z profesorami. Poniekąd jest to nam o wiele milej, gdyż nie potrzebujemy się krępować przed nimi, lecz z drugiej strony nie dostajemy już tak wykwintnej potrawy jak pierwiej, lecz mimo to nie mogę narzekać na jedzenie, jest smaczna i wystarczająca. [...] Gości naturalnie będę przyjmował do siebie, bez pytania się o to, myślę że siostry by Rodziców i kawą poczęstowały, proszę się więc do Poznania raz wybrać. Do pracy mam ogromnie wiele, wstaję już o 3/46. rano, a idę spać dopiero o 12.00. w nocy, jedynie że popołudniu przez godzinkę się prześpię. Nie chodzę na przechadzki, mimo że jesień tak bardzo lubię,

⁵³ AUAM, sygn. 103b/2915. Dotyczy to 41 archiwalnych dokumentów.

⁵⁴ Wspomniane relacje dwóch błogosławionych potwierdza zachowany list z 17 X 1925 r., w którym ks. Stanisław tak napisał: „U ks. prob. Putza będę odtąd codziennym gościem, mam bowiem u niego codziennie rano o 7 mej mszę odprawiać, obiecał mi się wystarać o stypendia [...]. Dostanę może w ten sposób trochę pieniędzy do ręki, choć to będzie połączone z wielką niewygodą, bo do kościoła św. Wojciecha tramwaj nie dojeżdża, muszę iść co dzień pieszo, mimo ewentualnej słoty i późniejszych mrozów. Ale cóż miałem zrobić? Odmówić było trudno, a skądinąd bym też stypendyj nie dostał. Śniadanie zjem u proboszcza i od niego idę wprost na uniwersytet” – Archiwum rodzinne w Skokach, List ks. Stanisława Streicha do rodziny, Poznań, 19 X 1925.

do seminarium także mało chodzę, tak mi leci jeden dzień po drugim”⁵⁵. Oprócz zadań kapelana i obowiązków uczelnianych, zmuszony trudnymi warunkami materialnymi, udzielał lekcji religii w Miejskiej Szkole Handlowej w Poznaniu⁵⁶.

Dwuletni czas kapłańskiej pracy z całą pewnością okazał się bardzo owocny, związany ze zdobywaniem duszpasterskiego doświadczenia w trzech kierunkach: formacji intelektualnej na uniwersytecie, w szkolnym wymiarze pedagogicznym i w posłudze kapelana siostr. Niemniej jednak był to także czas rozeznawania o pójściu na wikariat. Prawo kościelne i diecezjalne oddzielnie regulowało utrzymanie księży wikariuszy, w tym także kapelanów. Wikariuszom przysługiwało bezpłatne mieszkanie, całkowite utrzymanie i wyżywienie. Ponadto pensja wypłacana z dochodów beneficjum proboszczowskiego, a nie kasy kościelnej, a także czwarta część *iura stolae* za czynności, które wykonywał za proboszcza, i tyle samo z ofiar dawanych w czasie kolędy, oraz stosowne wynagrodzenie za asystowanie przy innych czynnościach duszpasterskich. Należały do nich również stypendia mszalne za odprawione śluby i pogrzeby oraz przyjęte osobiście⁵⁷. Pismem z 4 września 1927 r. skierowanym do kard. Augusta Hlonda ks. Stanisław poprosił o wakujący wikariat w parafii św. Floriana i Najświętszego Serca w Poznaniu⁵⁸. Metropolita Poznański przychylnie odniósł się do przedstawionej prośby i 1 października 1927 r. ustanowił ks. Streicha wikariuszem w parafii, o którą prosił, z zamieszkaniem przy ul. Kościelnej 4 w Poznaniu⁵⁹. Jego doświadczenie studiów seminaryjnych i uniwersyteckich wzbogacone posługą kapelana oraz nauczyciela religii miało swoje realne przełożenie na owocną pracę wikariuszowską. Ta z kolei przełożyła się na dobre wypełnianie obowiązków prefekta w Państwowym Męskim Seminarium Nauczycielskim w Koźminie, w którym przyszło mu pracować od kwietnia 1928 r.⁶⁰ do lipca 1929 r.⁶¹, oraz na

⁵⁵ Tamże [pisownia oryginalna].

⁵⁶ S. Małepszak, *Luboń i okolice. Dzieje osadnictwa i dziewięciu parafii*, Luboń 2005, s. 91.

⁵⁷ Por. Nowak, *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej*, s. 147.

⁵⁸ AAPn, Prośba ks. Stanisława Streicha o wakujący wikariat w parafii pw. św. Floriana i Najświętszego Serca Jezusa w Poznaniu, Poznań, 4 IX 1927.

⁵⁹ AAPn, Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na wikariat w parafii pw. św. Floriana i Najświętszego Serca Jezusa w Poznaniu, Poznań, 17 IX 1927.

⁶⁰ AAPn, Dekret odwołujący ks. Stanisława Streicha z pracy w Seminarium Nauczycielskim w Koźminie, Poznań, 11 VII 1929.

⁶¹ AAPn, Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na wikariat w parafii pw. Bożego Ciała w Poznaniu, Poznań, 20 VI 1929.

kolejnych poznańskich wikariatach: w parafii Bożego Ciała (w latach 1929–1932)⁶² i św. Marcina (w latach 1932–1933)⁶³.

Boża Opatrzność, która złączyła go z urszulankami, sprawiła, że ks. Streich, zamordowany w 1938 r., nie doczekał początków II wojny światowej. Zawierucha wojenna położyła kres rozwojowi placówki. Tak jak w wielu innych przypadkach, także w tym oznaczało to bezpowrotną utratę dokumentów związanych z prowadzoną kapelanią. Tylko niektóre, ważniejsze dokumenty zgromadzenia udało się ocalić, przewożąc je do innego klasztoru w Pokrzywnie⁶⁴. Poznańską szkołę urszulanek zamknięto, a ich domy zostały zajęte przez Niemców. Części siostr udało się wyjechać do Warszawy, gdzie w oparciu o Radę Główną Opiekuńczą założyły przy ul. Oczki 7 tanią kuchnię wydającą obiady wysiedlonym i zubożałym mieszkańcom stolicy. Pozostałe siostry zostały przesiedlone⁶⁵.

3. Posługa ks. Streicha jako kapelana w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Wielkopolskich w Żabikowie

W dniu 1 lipca 1933 r. ks. Stanisław Streich został proboszczem w parafii św. Barbary Panny i Męczennicy w Żabikowie⁶⁶. Władza duchowna powierzyła mu placówkę, która została powołana do życia kilka lat wcześniej – 25 czerwca 1928 roku. To właśnie w tej parafii jak w soczewce odbijały się liczne problemy gospodarcze i społeczne ówczesnej Polski. W pierwszej połowie lat trzydziestych panował zastój gospodarczy

⁶² Zob. W. Mueller, *Sacerdos et Hostia. Ks. Stanisław Streich – Męczennik sprawy Chrystusowej*, Poznań 2021, s. 73–86.

⁶³ Zob. tamże, s. 87–103.

⁶⁴ W 1925 r. urszulanki nabyły teren w Pokrzywnie i rozpoczęły budowę domu wypoczynkowego i ośrodka rekolekcyjnego. Budowę ukończono 28 VIII 1927 r. poświęceniem domu i kaplicy.

⁶⁵ Po zakończeniu działań wojennych 14 IV 1945 r. siostry otworzyły przy ul. Spornej 6 gimnazjum i liceum dla ponad 400 uczennic, a także przedszkole dla 60 dzieci. Jednocześnie podjęły trud odbudowy zrujnowanych domów. W 1949 r. komunistyczne władze odebrały siostronom prawo dalszego odbudowywania domów i przekazały je Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego. W 1953 r. rozpoczęła się stopniowa likwidacja szkoły. Po wypadkach poznańskich w 1956 r. liceum odzyskało na krótki okres „odwilży” politycznej prawa państwowe. Podjęto nawet bezskuteczną próbę utworzenia na nowo szkoły podstawowej. Ponownie proces likwidacji szkoły rozpoczął się w 1961 roku. Po powstaniu Solidarności urszulanki ponowiły próbę wznowienia liceum, które zostało otwarte wraz z internatem w 1982 roku. Obecnie w obu szkołach jest ponad 400 uczennic i uczniów, a w internacie ok. 90 dziewcząt. W 2007 r. urszulanki obchodziły 150-lecie szkoły, przerywane trzema likwidacjami przez władze okupacyjne.

⁶⁶ AAPn, Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na administratora parafii pw. św. Barbary w Żabikowie, Poznań, 16 VI 1933.

wywołany światowym kryzysem. Wielkopolska, choć miała charakter rolniczy i silnie rozbudowane życie miejskie, borykała się z wciąż wzrastającym w niej bezrobociem⁶⁷. Produkcja rolna nie znajdowała popytu w miastach, w których zanikał przemysł na skutek ograniczenia obrotów handlowych, a zatrudnianie robotników rolnych zmniejszało się w wyniku kryzysu. Liczba zakładów przemysłowych niepokojąco malała lub też ograniczyły one swą działalność⁶⁸. Dotyczyło to głównie miejscowości prowincjonalnych, a taką był Luboń, niemający wtedy nawet praw miejskich, a należący w administracji kościelnej do parafii w Żabikowie⁶⁹. Niestety lubońska działalność budowlana uległa ograniczeniu, a nawet zahamowaniu, a do wielu domów zakradła się długotrwała, skrajna bieda. W parafii wzrastały szeregi bezrobotnych, podatnych na wpływy zarówno ze strony badaczy Pisma Świętego, jak i tworzącej się tam partii komunistycznej⁷⁰. Skutkiem tego wszystkiego było negatywne nastawienie do Kościoła oraz odmawianie przez bezrobotnych podjęcia pracy z powodu zbyt niskiej zapłaty⁷¹.

To, co było wówczas ogromnym wsparciem dla uboższej ludności żabikowskiej parafii, to działalność Sióstr Służebniczek Wielkopolskich, z klasztorną kaplicą. Początki tej placówki sięgają roku 1920, kiedy to ówczesna przełożona generalna Matka Jadwiga Borgia Płaczek podjęła inicjatywę poszukania większego domu dla wstępujących do zgromadzenia kandydatek. Matka Generalna skorzystała z bardzo sprzyjającej oferty zakupu domu w Żabikowie⁷², gdyż miejscowość usytuowana pod Poznaniem stwarzała dla nowicjuszek dogodniejsze warunki korzystania

⁶⁷ *Wielkopolska na zakręcie*, „Przegląd Katolicki”, 44(1938), nr 14, s. 216–217.

⁶⁸ Tamże.

⁶⁹ Luboń uzyskał prawa miejskie w 1954 r. Zob. *Luboń*, w: *Mała encyklopedia powszechna PWN – Luboń*, red. C. Sojecki, Warszawa 1970, s. 589.

⁷⁰ S. Małepszak, *60. rocznica śmierci Księdza Streicha*, „Wieści Lubońskie”, 1998, nr 2(85), s. 1, 10.

⁷¹ *Wielkopolska na zakręcie*, s. 216–217.

⁷² „Był to piętrowy budynek z 15 pokojami, podpiwniczony, z centralnym ogrzewaniem i własnym oświetleniem elektrycznym. W domu tym mieścił się uprzednio szpital na 40 łóżek, prowadzony przez diakoniski. Dom wymagał remontu i dostosowania go do potrzeb nowicjatu. Zgromadzenie powierzyło go s. Teofilie Reinholdzie Peche, która przy współudziale życzliwych ludzi rozpoczęła prace. W trakcie remontu zlikwidowano oświetlenie elektryczne, gdyż okazało się niemożliwe zdobycie popsutych części i naprawienie prądu, z tej przyczyny wprowadzono oświetlenie naftowe i spirytusowe. Wyremontowany dom tymczasowo został zajęty w lipcu 1920 r. przez Komitet Czerwonego Krzyża i przeznaczony na szpital dla chorych uchodźców. W miarę opuszczania przez nich szpitala, zaczęto wyposażać pokoje meblami przywiezionymi z Pleszewa i z Jaszkowa” – zob. <https://www.zyciezakonne.pl> >...> Zakony żeńskie [15.01.2026].

z pomocy i kierownictwa duchowego oraz dokształcania zawodowego⁷³. Siostry z pierwszego roku nowicjatu przyjechały z Pleszewa 22 października 1920 roku. W dniu 24 grudnia 1920 r. celebrowano pierwszą pasterkę w największym pomieszczeniu domu, w którym urządzono kaplicę. Klasztorne miejsce modlitw sprzyjało okolicznym mieszkańcom w gromadzeniu się na niedzielnej Mszy św. i nabożeństwach, ponieważ kościół parafialny w Wirach był znacznie oddalony. Z czasem kaplica okazała się zbyt mała i dlatego, przy ofiarności mieszkańców, w 1922 r. wzniesiono większą, pw. Najświętszego Serca Jezusowego, przylegającą do budynku klasztornego. Po utworzeniu w 1928 r. nowej parafii św. Barbary, kaplica sióstr zaczęła służyć jako kościół parafialny⁷⁴. Dnia 11 sierpnia 1930 r. zostały do niej przeniesione z Jaszkowa doczesne szczątki Edmunda Bojanowskiego (1814–1871) – założyciela zgromadzenia, i złożone w sarkofagu⁷⁵. W lipcu 1932 r. nowicjat wrócił z powrotem do Pleszewa, a dom zakonny w Żabikowie stał się domem dla sióstr emerytek. Kilka młodszych sióstr zajmowało się apostołstwem wśród chorych i ubogich, inne pełniły funkcję zakrystianki, organistki, prowadziły chór kościelny, dbały o wystrój kaplicy domowej kościoła parafialnego, zajmowały się szyciem szat liturgicznych, haftem, uprawiały ogród i prowadziły niewielkie gospodarstwo. Siostry od samego początku pobytu w Żabikowie opiekowały się dziećmi w wieku przedszkolnym.

Na tak zarysowanym tle historycznym jawiła się także obecność duszpasterza parafii, który był jednocześnie kapelanem żabikowskich sióstr. Pierwszym proboszczem w Żabikowie był ks. Karol Zwaka (1890–1940), po nim ks. Jan Joachimowski (1895–1962), który został odwołany w 1933 r. i na jego miejsce z dniem 1 lipca przyszedł ks. Stanisław Streich⁷⁶. Jego doświadczenie wyniesione jeszcze z czasów uniwersyteckich miało swoje realne przełożenie na posługę kapelana w kolejnym zakonnym zgromadzeniu.

⁷³ Archiwum Sióstr Służebniczek w Żabikowie, Pismo Przełożonej Generalnej do Abp. Edmunda Dalbora, Prymasa Polski dotyczące kupna domu w Żabikowie, Pleszew, 5 III 1920.

⁷⁴ Zob. <https://www.zyciezakonne.pl> ›...› Zakony żeńskie.

⁷⁵ Po beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego, której dokonał św. Jan Paweł II 13 VI 1999 r. w Warszawie, grób błogosławionego stał się szczególnym miejscem modlitw i pielgrzymek indywidualnych jego czcicieli. Również Władze Miasta Lubonia wydanym przez siebie dekretem, zmieniły poprzednią nazwę placu przed kaplicą, na Plac Edmunda Bojanowskiego. Dekretem dnia 8 IX 1999 r. Metropolita Poznański, ustanowił kaplicę Najświętszego Serca Pana Jezusa Sanktuarium bł. Edmunda Bojanowskiego, z zadaniem szerzenia kultu Bożej Opatrzności.

⁷⁶ AAPn, Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na administratora parafii pw. św. Barbary w Żabikowie, Poznań, 16 VI 1933.

W Żabikowie kapelania funkcjonowała na zasadzie równorzędności, co oznaczało, że każdy proboszcz stawał się automatycznie kapelanem sióstr, a jego posługa wobec zgromadzenia sprowadzała się do opieki sakramentalnej: celebracji Mszy św. i spowiadania. Potwierdziło to pismo z 1933 r., w którym Przełożona Generalna sióstr zwraca się w tej sprawie do kard. Augusta Hlonda, z prośbą o zamianowanie na okres trzech lat spowiednika sióstr ks. Streicha – miejscowego proboszcza⁷⁷. Ponadto do obowiązków kapelana należało odprawianie intencji mszalnych w następujące dni: wszystkie pierwsze piątki miesiąca, w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, w Uroczystość Najświętszego Serca Jezusowego, we wspomnienie św. Józefa, w dzień zaduszny i następny dzień, w razie choroby bądź śmierci jednej z sióstr⁷⁸.

Pierwsza proboszczowska, samodzielna placówka ks. Stanisława zaowocowała gruntowną pracą u podstaw i stała się pewnego rodzaju egzaminem dla wcześniejszych zdobytych doświadczeń. Ksiądz Streich nie tylko z radą parafialną, ale wraz z siostrami zauważał duszpasterskie problemy związane chociażby z brakiem odpowiedniego kościoła we wsi Luboń. Klasztor na kaplicę, z której korzystano, była zbyt mała jak na potrzeby żabikowskiej parafii, a oprócz tego istniała też pewna niedogodność wynikająca z obecności dwóch gospodarzy⁷⁹. Powiększające się bezrobocie i związane z tym ubóstwo mieszkańców nie dawały widoków na poprawę⁸⁰. Wiązało się to także z zamieszkaniem żabikowskiego wikariusza w jednym z pokojów klasztornych⁸¹. Ksiądz Stanisław tylko częściowo był w stanie zarządzać biedzie swoich parafian z użebranych funduszy. Przeciwności znosił bez skargi, pracując z apostołską gorliwością, a wielką pociechą i wsparciem dla młodego proboszcza, oprócz sióstr służebniczek, były

⁷⁷ AAPn, Akta Ordynariatu Arcybiskupiego w Poznaniu dotyczące nowicjatu sióstr Służebniczek w Żabikowie, KA 27459, Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej Generalnej dotyczące zamianowania ks. Stanisława Streicha spowiednikiem sióstr w Żabikowie, Pleszew, 19 VIII 1933.

⁷⁸ AAPn, Akta Generalnego Komisarza ss. Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (AGKS). Domus Matrix: Pleszew – t. 3, KA 27873, Msze św. odprawiane przez kapelana w domu sióstr służebniczek w Żabikowie.

⁷⁹ AAPn, AGKS, Domus Matrix: Pleszew – t. 1, KA 27457, Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej Generalnej dotyczące sporu o kaplicę w Żabikowie, Pleszew, 14 VI 1932.

⁸⁰ Por. Małepyszak, *Luboń i okolice*, s. 98.

⁸¹ AAPn, AGKS, t. 1, Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej Generalnej dotyczące sporu o kaplicę w Żabikowie, Pleszew, 14 VI 1932; tamże, Odpowiedź ks. Franciszka Rucińskiego na pismo Matki Generalnej, Poznań 15 VI 1932; AAPn, AGKS, Domus Matrix: Pleszew – t. 2, KA 27872, Odpowiedź ks. Franciszka Rucińskiego na pismo Matki Generalnej, Poznań 8 VII 1933.

działające stowarzyszenia parafialne, które w krótkim czasie od jego przyjęcia do Żabikowa zostały pobudzone do większej aktywności, zwieńczonej powołaniem do istnienia Komitetu Budowy Kościoła⁸².

Dwuletnia duszpasterska praca w żabikowskiej parafii, również na urzędzie kapelana, zaowocowała utworzeniem przez kard. Augusta Hlonda nowej parafii św. Jana Bosko w Luboniu⁸³, skupionej wokół budowanego kościoła. Na miejsce ks. Streicha, który został pierwszym proboszczem lubońskiej parafii⁸⁴, przyszedł ks. Franciszek Kowalczyk, podejmując obowiązki pozostawione przez poprzednika również w zakresie prowadzonej kapelaniai⁸⁵. Kolejne losów zakonnego zgromadzenia sióstr służebniczek nie były przychylne dla placówki. W czasie II wojny światowej klasztor został zajęty przez wojsko i urzędy niemieckie. Siostry częściowo wyjechały do innych domów, a niektóre, w tym matka przełożona⁸⁶, zostały aresztowane i osadzone w obozie w Bojanowie. Po zakończeniu działań wojennych siostry powróciły do Żabikowa, od razu zajmując się remontami, naprawą zniszczeń domu oraz kaplicy. Zorganizowały na nowo ochronkę dla dzieci, skupiły się na pracy z chorymi i ubogimi, coraz bardziej wchodząc w środowisko żabikowskie⁸⁷. W 1945 r. kościołem parafialnym stała się opuszczona ewangelicka świątynia, zbudowana w latach 1908–1912⁸⁸.

⁸² Por. Malepszak, *Luboń i okolice*, s. 95.

⁸³ AAPn, Akt erekcyjny parafii pw. św. Jana Bosko w Luboniu, Poznań, 1 X 1935; tamże, Powołanie ks. Stanisława Streicha na administratora parafii pw. św. Jana w Bosko w Luboniu, Poznań, 1 X 1935.

⁸⁴ Zob. Mueller, *Sacerdos et Hostia*, s. 128–149.

⁸⁵ AAP, Akta Kurji Arcybiskupiej w Poznaniu Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Pleszewskich, KA 10577, Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej Generalnej dotyczące zamianowania ks. prob. Franciszka Kowalczyka na kapelana sióstr w Żabikowie, Pleszew, 23 I 1936.

⁸⁶ Matka przełożona została najpierw osadzona w więzieniu w Lesznie, a następnie w Poznaniu przy ul. Młyńskiej.

⁸⁷ 14 XI 1983 r. do Żabikowa powrócił nowicjat, by przy grobie Założyciela przysze służebniczki mogły zdobywać formację zakonną, a rok później 8 XII 1984 r., z Pleszewa przeniesiono Dom Generalny. Obecnie w domu mieszka 35 sióstr profesek wraz z Matką Generalną i Zarządem Generalnym oraz 10 sióstr nowicjuszek. Siostry profeski są zatrudnione w szkołach jako katechetki i w biurze parafialnym, jest siostra organistka, siostra pielęgniarka posługująca chorym w terenie. Są siostry, które dbają o bieliznę kościelną i inne, bez których kontynuowanie dzieła byłoby niemożliwe. Zgromadzenie prowadzi na swoim terenie Ochronkę im. Edmunda Bojanowskiego, do której uczęszcza 65 dzieci, i dom rekolekcyjny dla ok. 60 osób. Mieszkają tu również siostry chore i starsze, które swoim cierpieniem i cichą modlitwą przed Najświętszym Sakramentem proszą o owocność apostolską dla działalności Sióstr i o Bożą Opatrzność dla wszystkich mieszkańców Lubonia. Zob. <https://www.zyciezakonne.pl> >...> Zakony żeńskie.

⁸⁸ *Rocznik Archidiecezji Poznańskiej*, Poznań 2023, s. 458.

Analizując akta personalne i dostępne materiały o życiu i działalności księży archidiecezji poznańskiej, można z pewnością stwierdzić, iż wielkopolscy kapłani okresu dwudziestolecia międzywojennego byli bardzo dobrze przygotowani do różnego rodzaju pracy duszpasterskiej, będąc należycie uformowanymi intelektualnie, ale przede wszystkim duchowo i pastoralnie. Potwierdziło to życie i kapłańska działalność ks. Stanisława Streicha, która wpisała się w bogatą historię Wielkopolski. Księża nie bali się wyzwań, jakie stawiał im Kościół i świat pierwszej połowy XX wieku, w którym przyszło im żyć. Odnajdywali się w wielu zakresach duszpasterskiej pracy, poczynając od parafialnej posługi, kończąc na szkolnictwie czy kapelaniach⁸⁹. Byli zaangażowani w stowarzyszenia kapłańskie o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim. Nierzadko poszczególni księża należeli do kilku organizacji kapłańskich, a sama archidiecezja poznańska może poszczycić się powstaniem i rozwojem także rodzimych stowarzyszeń, zwłaszcza samopomocowych⁹⁰. Niestety bardzo często ta ożywiona kapłańska praca spotykała się z wrogością i prześladowaniem. Nieoceniona działalność ks. Stanisława Streicha została przerwana męczeńską śmiercią, która niejako wyprzedziła okrutne zbrodnie II wojny światowej⁹¹.

„Błogosławiony ks. Stanisław Streich staje się dla współczesnych księży wzorem spełnionego kapłaństwa. Fakt jego męczeństwa za wiarę po raz kolejny uświadamia kapłanom, że jest on nie tylko orędownikiem przed Bożym tronem, ale także wzorem świętego i pełnego oddania życia”⁹². Zakończenie procesu beatyfikacyjnego oraz ogłoszenie ks. Stanisława 24 maja 2025 r. nowym błogosławionym Kościoła w Polsce nie oznacza zamknięcia perspektyw do dalszych poszukiwań naukowych. Biografia lubońskiego męczennika, która została dość dobrze poznana, skłania do opracowywania dalszych tematów jak chociażby tego dotyczącego jego posługi jako kapelana w Zgromadzeniu Sióstr Urszulanek Polskich

⁸⁹ Zob. Mueller, *Formacja intelektualna prezbitera*, s. 212.

⁹⁰ Nowak, *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej*, s. 123.

⁹¹ Po wybuchu II wojny światowej, kiedy to Wielkopolska znalazła się w granicach III Rzeszy, duchowieństwo więziono, osadzano w obozach koncentracyjnych, a starszych kapłanów skazywano na banicję. Wymordowano 240 kapłanów diecezjalnych. Świątynie ograbiono ze sprzętów liturgicznych, pozbawiając je cennych zabytków. Władze okupacyjne zarządziły zamknięcie katedry oraz niemal wszystkich kościołów. Na terenie archidiecezji czynnych było jedynie 15 kościołów dla Polaków i tyle samo dla Niemców.

⁹² Zob. Mueller, *Formacja intelektualna prezbitera*, s. 211.

w Poznaniu i w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Wielkopolskich w Żabikowie. Będąc kapłanem dwóch żeńskich rodzin zakonnych, nigdy nie ingerował bezpośrednio czy pośrednio w wewnętrzne sprawy zgromadzeń. W trakcie przeprowadzonej kwerendy archiwalnej nie napotkano na żaden dokument, który stawiałby go w złym świetle. Miał świadomość powierzonych mu zadań oraz tego, że jako kapłan zakonny został ustanowiony wyłącznie do celów liturgicznych, a nie do prowadzenia na własną rękę wewnętrznej formacji zakonnic. Potrafił pogodzić obowiązki najpierw studenta i nauczyciela religii z kapłanią przy ul. Spornej w Poznaniu, a następnie obowiązki proboszcza żabikowskiej parafii z obowiązkami kapłana. Świetnie odnajdywał się w dużych parafiach miejskich, ale jak pokazało jego życie, potrafił sprostać wyzwaniom w mniejszych ośrodkach, wychodząc naprzeciw robotnikom i ich potrzebom doczesnym i duchowym. Świetny organizator życia parafialnego, a zarazem budowniczy kościoła, który w niełatwych czasach końca lat trzydziestych XX wieku dokonał konsolidacji różnych środowisk wokół szczytnego celu, jakim była nowa świątynia. Z całą pewnością wszechstronna formacja kapłańska, która należycie przygotowała go do ówczesnych wyzwań, realnie przyczyniła się do wypełnienia ważnych zadań zarówno w życiu Kościoła, jak i w lubońskiej parafii, w której zginął od kuli zamachowca. Siostry, którym tak chętnie posługiwał, nie zapomniały o nim. Zachowane zdjęcia z pogrzebu lubońskiego męczennika pokazują wyraźnie, że w 20-tysięcznym tłumie osób odprowadzających do grobu kapłana, który zdobył palmę męczeństwa, nie zabrakło sióstr zakonnych. Wśród nich z całą pewnością były urszulanki i służebniczki, które po latach dziękują Bożej Opatrzności, iż jednym z kapłanów w ich zakonnych domach był błogosławiony ks. Stanisław Streich.

**CHAPLAINCY IN TWO RELIGIOUS CONGREGATIONS
IN THE ARCHDIOCESE OF POZNAŃ
IN THE LIFE AND WORK OF BLESSED
FATHER STANISŁAW STREICH**

Keywords: chaplain, Ursulines, Servants of the Sisters, religious congregations.

Abstract: The purpose of this study is to demonstrate the importance of chaplaincy based on the pastoral work of Blessed Father Stanisław Streich in the Archdiocese of Poznań. The primary sources for this study include primary source materials enriched by the latest documents obtained during the beatification preparations, stored in the archives of Blessed Father

Stanisław Streich's postulation in Kobylnica, supplemented by supporting literature, and research conducted in the Archdiocesan Archives in Poznań regarding the congregation of the Polish Ursuline Sisters in Poznań and the congregation of the Sisters Servants of Greater Poland in Żabikowo, as well as other archives. The research process in this article was conducted using an analytical-synthetic approach. The synthesis allowed for the compilation and integration of the research material into a whole, reconstructed based on a prior analysis of the collected sources, and allowed for their examination in light of the selected issue addressed in the thesis's topic, drawing conclusions, and answering the dubia.

Sections: [Introduction] > 1. The office of chaplain in the canonical aspect against the background of pre-war Greater Poland > 2. Father Streich's service as chaplain in the congregation of the Polish Ursuline Sisters in Poznań > 3. Father Streich's service as chaplain in the congregation of the Sisters Servants of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary – Greater Poland in Żabikowo > [Ending].

BIBLIOGRAFIA

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie:

Akta Prymasa Polski I, sygn. 48, Związek Harcerstwa Polskiego, 1923–1939.

Akta Prymasa Polski II, sygn. 61, Duszpasterstwo wojskowe 1914–1939.

Archiwum Archidiecezji Poznańskiej:

Akt erekcyjny parafii pw. św. Jana Bosko w Luboniu, Poznań, 1 X 1935.

Akta Generalnego Komisarza ss. Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Domus Matrix: Pleszew – t. 1, KA 27457:

Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej Generalnej dotyczące sporu o kaplicę w Żabikowie, Pleszew, 14 VI 1932.

Odpowiedź ks. Franciszka Rucińskiego na pismo Matki Generalnej, Poznań 15 VI 1932.

Akta Generalnego Komisarza ss. Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Domus Matrix: Pleszew – t. 2, KA 27872, Odpowiedź ks. Franciszka Rucińskiego na pismo Matki Generalnej, Poznań 8 VII 1933.

Akta Generalnego Komisarza ss. Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Domus Matrix: Pleszew – t. 3, KA 27873, Msze św. odprawiane przez kapelana w domu sióstr służebniczek w Żabikowie.

Akta Kurji Arcybiskupiej w Poznaniu Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Pleszewskich, KA 10577, Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej Generalnej dotyczące zamianowania ks. prob. Franciszka Kowalczyka na kapelana sióstr w Żabikowie, Pleszew 23 I 1936.

Akta Ordynariatu Arcybiskupiego w Poznaniu dotyczące nowicjatu sióstr Służebniczek w Żabikowie, KA 27459, Pismo s. Agaty Liczbińskiej – Przełożonej

- Generalnej dotyczące zamianowania ks. Stanisława Streicha spowiednikiem siostr w Żabikowie, Pleszew 19 VIII 1933.
- Dekret odwołujący ks. Stanisława Streicha z pracy w Seminarium Nauczycielskim w Koźminie, Poznań, 11 VII 1929.
- Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na administratora parafii pw. św. Barbary w Żabikowie, Poznań, 16 VI 1933.
- Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na wikariat w parafii pw. św. Floriana i Najświętszego Serca Jezusa w Poznaniu, Poznań, 17 IX 1927.
- Dekret powołujący ks. Stanisława Streicha na wikariat w parafii pw. Bożego Ciała w Poznaniu, Poznań, 20 VI 1929.
- Personalia ks. Józefa Tomaszewskiego 1932–1937, KA 9249.
- Powołanie ks. Stanisława Streicha na administratora parafii pw. św. Jana w Bosko w Luboniu, Poznań, 1 X 1935.
- Prośba ks. Stanisława Streicha o wakujący wikariat w parafii pw. św. Floriana i Najświętszego Serca Jezusa w Poznaniu, Poznań, 4 IX 1927.
- Archiwum Sióstr Służebniczek w Żabikowie, Pismo Przełożonej Generalnej do Abp. Edmunda Dalbora, Prymasa Polski dotyczące kupna domu w Żabikowie, Pleszew 5 III 1920.
- Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu:
 Karta wpisowa Stanisława Streicha na rok akademicki 1924/1925, Poznań 25 XI 1924.
 Dokumenty na temat ks. Stanisława Streicha (41 różnych dokumentów), sygn. 103b/2915.
- Archiwum rodzinne w Skokach, List ks. Stanisława Streicha do rodziny, Poznań, 19 X 1925.
- Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti papae XV auctoritate promulgatus*, Typis Polyglottis Vaticanis 1948.
- Święta Kongregacja Konsystorialna Instrukcja *Sollemne semper*, 23 IV 1951, AAS, 43(1951), s. 562–565.
- Święta Kongregacja Biskupów, Instrukcja *De pastoralis migratorum cura*, 22 VIII 1969, AAS, 61(1969), s. 614–643.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis PP. II promulgatus*. Kodeks Prawa kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 r. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 r., Poznań 2022.
- Personalja. Archidiecezja poznańska*, „Miesięcznik Kościelny dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”, 47(1932), nr 12, s. 116.
- Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej*, Poznań 1936.
- Rocznik Archidiecezji Poznańskiej*, Poznań 2023.
- Adamczyk J., *Urząd kapelana w aspekcie kanonicznym*, „Annales Canonici”, 15(2019), nr 1, s. 7–33.

- Banaś B., *Dzieje Urszulanek w Polsce. Okres przełożństwa matki Ignacji Szydłowskiej OSU 1919–1926*, t. 1, Lublin 2000.
- Banaś B., *Dzieje Urszulanek w Polsce. Okres przełożństwa matki Cecylii Łubieńskiej OSU 1926–1937*, t. 2, Lublin 2000.
- Borkowska U., *Z historii klasztoru*, <https://www.osu.pl/Poznan,466.html> [21.02.2026].
- Dalbor E., *Kapelani harcercy*, „Miesięcznik Kościelny dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej”, 36(1921), nr 12, s. 48.
- Gałęzowski M., *II Rzeczpospolita*, w: A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989*, Warszawa 2023, s. 11–104.
- Gertych M., *Ksiądz Sylwester Marciniak – wychowawca młodzieży w Lesznie*, „Kronika Wielkopolska”, 2000, nr 4(96), s. 91–96.
- Luboń, w: *Mała encyklopedia powszechna PWN*, red. C. Sojecki, Warszawa 1970, s. 589.
- Łukomski S., *Konkordat*, Poznań 1934.
- Malepszak S., *60. rocznica śmierci Księdza Streicha*, „Więści Lubońskie”, 1998, nr 2(85), s. 1, 10.
- Malepszak S., *Luboń i okolice. Dzieje osadnictwa i dziewięciu parafii*, Luboń 2005.
- Mueller W., *Formacja intelektualna prezbitera w przedwojennej Wielkopolsce na przykładzie bł. ks. Stanisława Streicha*, w: *Tożsamość i duchowość księdza diecezjalnego*, red. M. Chmielewski, Lublin 2025, s. 185–214 (*Biblioteka Teologii Duchowości*, t. 7).
- Mueller W., *Sacerdos et Hostia. Ks. Stanisław Streich – Męczennik sprawy Chrystusowej*, Poznań 2021.
- Nowak P., *Duchowieństwo archidiecezji poznańskiej w latach 1918–1939*, Poznań 2017.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2: *Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 1986.
- Pelińska E., *Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety w parafii Bojanowo w latach 1935–2002*, Bojanowo 2005.
- Pest C., *Kardynał Edmund Dalbor (1869–1926). Pierwszy prymas Polski Odrodzonej*, Poznań 2004.
- Spychała B., *Struktura organizacyjna duszpasterstwa wojskowego*, w: *Duszpasterstwo wojskowe w Drugiej Rzeczpospolitej*, red. J. Odziemkowski, B. Spychała, Warszawa 1987.
- Wielkopolska na zakręcie*, „Przegląd Katolicki”, 14(1938), s. 216–217.
- Wikarjak T., *Sto lat filologii klasycznej na Uniwersytecie w Poznaniu*, w: *Aetas aurea. Sto lat filologii klasycznej na Uniwersytecie w Poznaniu 1919–2019*, red. P. Urbański, E. Wesołowska, Poznań 2019, s. 9–20.
- X Sprawozdanie Oddziału Wielkopolskiego (Związku Harcerstwa Polskiego) za rok 1931*, Poznań 1932.

<https://www.zyciezakonne.pl ›...› Zakony żeńskie> [15.01.2026].